

Iniciační rituál dospívajícího kluka

Rozhovor s režisérem hry *Ostře sledované vlaky* Ludkem Horkým

Mezi ochotnickými soubory se *Ostře sledované vlaky* příliš na repertoáru neobjevují...

Nevím, jak mezi ochotníky, ale jinak je hra inscenována poměrně často. Dokonce i náš text a dramatizace je půjčena z plzeňského divadla Alfa, pro které to napsali Kuba Vašíček a Tomáš Jarkovský. *Ostře sledované vlaky* jsou jednou částí trilogie slavných klasických titulů s důrazem na dospívající hrdiny a hrdinky. Začalo to *Hamlety*nem, pokračovalo *Ostře sledovanými vlaky* a končilo *Gazdinou* robou. Jinak jsem viděl *Ostře sledované vlaky* i v režii Milana Schejbala v divadle Pod Palmovkou. Hrají se poměrně často.

Lze váš soubor Ty-já-tr/HROBESO ještě vůbec považovat za amatérský?

Jsmo ryzí amatéři, ať už to znamená cokoliv. Občas se sice někdo z našeho souboru dostane na DAMU nebo někoho vezmou jako eléva do divadla, i když divadlo nikdy nestudoval. Náš soubor již existuje přes dvacet let a takových lidí skutečně pár je. Veřejnost je zná. Drtivá většina lidí, kteří dnes vystupovali, má ale úplně jiná občanská zaměstnání. Dnes například hrál chirurg, fotografa, majitel obchodu

a dalo by se tímto způsobem pokračovat dál. Jsme úplně klasický amatérský soubor. Pochopitelně však máme blízko ke svým bývalým členům, kteří se divadlem živí.

Kolik je zapotřebí odvahy, aby člověk konkuroval oskarovému filmu? Jak dlouho jsi přemýšlel, než jsi zvolil tento titul? Naštěstí jsem s *Ostře sledovanými vlaky* nepřišel do styku pouze díky filmu. Četl jsem i knížku, která je krásná. Moc doporučuji si ji přečíst. Je útlá a velmi působivá. Viděl jsem pochopitelně i divadelní adaptaci. Když jsem viděl jako starší dítě poprvé film, tak mě příliš nezasáhl. Dnes jej miluji. Vůbec jsem to však při inscenaci nevnímal jako konkurenci. Výrazové prostředky, konkrétně v naší adaptaci, jsou úplně jiné. Víc se vrací ke knížce a méně vypráví velký filmový příběh. Víc bych se asi bál dělat klasickou tradičnější Nýlvtovu dramatizaci, která příběh filmu poměrně realistickým způsobem vypráví krok za krokem. Svým narativem je filmu bližší.

Zdalo se mi, že hlavní hrdina je podobný Václavu Neckářovi. Byl to záměr?

Náš divadelní soubor je založený na tom, že jej navštěvují děti již od čtyř let. Martin patří mezi ně. Jeho první rolí byl Skřítek ve hře *Ať žijí duchové*. Musím říct, že když mu bylo šestnáct, tak se Neckářovi podobal daleko víc. Už tehdy jsem myslel na šíleně smutnou princeznu. Dnes už se mu nepodobá tolik, jako v těch letech, ale lidé v něm Neckáře ještě stále občas poznávají. Nicméně, on ten film dlouho neviděl. Den před generálkou se mě zeptal, jestli je hodně blbý nápad se na něj jít podívat do letního kina. Nechtěl jsem mu zakázat ten večer a dovolil jsem mu to. Kolega Jiří Pancner, který inscenaci se mnou režíroval, mě pak málem zastřelil. Martin totiž najednou začal hrát něco úplně jiného. Naštěstí se během krátké doby vrátil k původnímu pojetí.

Berete představení jako exkurs do historie?

Včera bylo výročí vyhlášení protektorátu, že? S tím naším motivem to nemá vůbec nic společného. Pevně doufám, že z inscenace je cítit, že se jedná především o iniciační rituál jednoho dospívajícího kluka. V tomto případě na

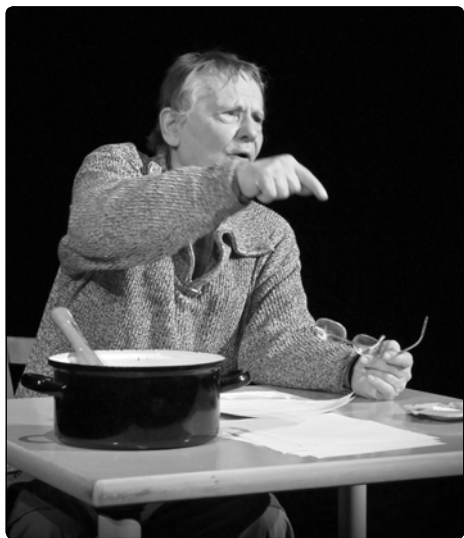
pozadí konkrétních dějinných událostí. Přes intelektuální, sexuální a jiné dozrávání dojde i k absolutně lidskému zrání, kdy se rozhodne vylézt na to návštěvního.

Za dva týdny jsem vás viděl dvakrát. Minulý týden ve Slavičíně a dnes v Rakovníku. Kolik má v současné době Ty-já-tr her na repertoáru?

Skupina Ty-já-tr/HROBESO má v současné době na repertoáru tři hry. Amazonii, kterou jsem viděl ve Slavičíně a se kterou jsme loni byli na Jiráskově Hronově, inscenaci *Zlatý drak*, se kterou jsme byli na Divadelní třísce a *Ostře sledované vlaky*, se kterými jsme zde na Wintrovkách. To je všechno z repertoáru pro dospělé. Uvnitř souboru máme ještě jednu autonomní skupinu, která dělá autorské pohádky pro děti. Ty se ovšem moc nederniérují. Pohádky do kapsy a *Pověsti pro štěstí*, které jsme na Popelce v Rakovníku hráli před drahnými lety, jsou na repertoáru stále. Nicméně teď, deset let od premiéry té poslední pohádky, jsme se dokopali k premiéře nové, která se jmenuje *Za pohádkou kolem světa*. S tímto představením jsme byli také na Třísce a máme doporučení na Popelku.

Honza Švácha

Divadlo OVJ Komenský Chocerady

Jiří Cinkeis: Pár blbostí do života

Jiří Cinkeis se už mnoho let věnuje autorskému divadlu. Jeho doménou vždy bylo „hraní si se slovy a slovíčky“, dávat jim nečekané a neotřelé významy, používat paradoxy a nonsensy.

To vše se objevilo i v jeho sobotním vystoupení v rámci letošního Wintrova Rakovníka, jehož prolog obstaral skvostnou etudou se stolem a židlí Jindřich Zima. Poté jsme byli svědky s nadsázkou interpretovaných slovních eskapád, odkazujících k text-appealovým kabaretům, k nonsensové poezii či k dadaismu. V mnohém vystoupení hlavního protagonisty připomínalo dnes velmi populární scénické čtení nebo stand-up produkce (zde paradoxně v sedě). Některé slovní skeče byly, dle mého názoru, zdařilé, některé méně. K těm prvním bych určitě zařadil např.: „Jí se, když je hlad. Když je chuť, na hlad se nečeká, žere se.“ nebo „Když jste ještě dítě, nechte se kojít co nejdýl – je to zdravý“ atd. Tam, kde slovní hříčky neodkazovaly k určité pointě či významu, vyzněly tyto

poněkud rozpačité – např.: „V bankách bude zřízena prodejna povidel. Důvodem je centralizace povidel a platidel. Následně přibude prodejna kormidel.“ Občas byly zmíněné skeče proloženy básněmi, které nesly známky jisté hořkosti či naznačovaly téma samoty – myslím, že je škoda, že nebyly s tímto záměrem také interpretovány.

V každém případě vystoupení Divadla OVJ Komenský Chocerady neslo všechny znaky tzv. autorského divadla, a to ve všech složkách, včetně té herecké, což chápu jako příjemné zpestření přehlídky divadla ryze činoherního. Na závěr se přikláním k samotným tvůrcům, kteří avizují: „Nic neočekávejte, nebudete zklamáni. Hoj.“

Milan Schejbal

Ta taky

Rozhovor s autorem, režisérem a hlavním protagonistou Jiřím Cinkeisem

Nejprve mě zajímá, jak vznikl text?

Já vám řeknu vtip. Má černou a bílou krávu. Jde okolo turista a ptá se:
„To jsou vaše krávy?“
„Ta bílá jo,“ odpovídá.
„A ta černá?“
„No, ta taky.“
„A dávají vám mlíko?“
„Ta bílá jo.“
„A ta černá?“
„No, ta taky.“
„A telátka jsou?“
„Od té bílé jo.“
„A co od té černé?“
„No, od té taky.“
„Heleďte, vy tu bílou máte nějak v oblibě, že jo.“
„Vždyť je moje.“
„A co ta černá?“
„Ta taky.“

To tam dejte a na všechno ostatní se vykašlete.

Petra Slížková

Bazilišek benátský z.s.

John Morgan Evans: Pět dcer

Divadelní soubor Bazilišek benátský z Benátek nad Jizerou uvedl na Wintrově Rakovníku 2019 hru amerického herce, dramatika a režiséra castingu Johna Morgana Evense Dcery v úpravě a režii Petra Matouška, který dal inscenaci název Pět dcer. Hra líčí životní příběhy italsko-americké rodiny, jmenovitě pěti žen. S výjimkou babičky jsou všechny jedna druhé dcerou. Zatímco vedle v ložnici leží nemocný otec, který se na scéně nikdy neobjeví, ženy odhalují své problémy, především ty, které se týkají jejich nezdařeného manželského života. Cetta, nejmladší z nich, vlivem vyjevených skutečností opustí myšlenku na svatbu se svým partnerem a chystá se vymanit z prostředí, v kterém vyrostla.

Evansovu předlohu lze označit za konverzační hru s komediálními prvky či jako hořkou komedii. Není to označení zcela vystihující, neboť autor nechává postavy hry o všem pouze referovat, nic se neděje ve vpravdě dramatických situacích. O jediné dramatické situaci hry se dozvídáme také pouze z vyprávění.

Inscenace začne v povlnném tempu, posléze dojde sice k několika vypjatějším scénám, avšak poté tone ve zdlouhavých dialogích, a to

až do samotného závěru hry. Repliky nenavazují, nastávají neodůvodněné nenaplněné proluky, dochází k zacyklení již dříve vyřčeného. Pocit zdoluhavosti podporuje nešťastné aranžmá postav v hracím prostoru vymezeném kuchyňskou pracovní plochou. Herečky se staví k publiku zády, a tak se ochuzují o možnost nonverbálních reakcí a sdělování svých postojů např. k dialogům vedeným u jídelního stolu.

Inscenace se hraje v jednoduché nepříliš vynalézavé dekoraci. Naproti tomu soubor věnoval péči pěkné kostýmní výpravě. Z hereckých partů zaujaly především Veronika Šolcová v roli Tessie a Lucie Svobodová v roli Patty-Ann. Se ctí se svého hereckého úkolu zhostila též Karolína Winterlingová v roli Cetty.

Patrně v české premiéře uvedenou hru, která se původně hrála v roce 1986 na newyor-

ské Off Broadway, soubor zvolil ze zcela utilitárního důvodu. Spatřoval v ní hereckou příležitost pro dámskou část souboru. Škoda, že se po jejím přečtení nedržel známého poučení o tom, že jakmile se setkáme s textem, v němž postavy o sobě, dalších postavách a dění pouze mluví, je dobré ho hodit do koše.

Milan Stotzer

Ženy staví armády a bourají státy

Rozhovor s hostujícím režisérem divadla Bazilišek benátský z Benátek nad Jizerou Petrem Matouškem

O čem vlastně hra Pět dcer je? O snaze utéct stereotypu?

Z mého pohledu je to o soužití tří generací žen jedné italské rodiny. O tom, jak není jednoduché žít mezi samými ženami, když si navzájem nerozumí. Může to být i o snaze utéct všednosti a stereotypu, o tom, jak se vše opakuje ubíjejícím způsobem. Ty ženy mají zacyklené životy a nejsou schopny spolu mluvit.

Je to tedy také o nekomunikaci...

Ano. O spoustě slov, o tom, jak k sobě nemáme blízko, i když spolu žijeme denně.

Je to odraz současné reality?

Jak kde.

Je to o světě bez mužů?

Není to o světě bez mužů. Hra je o světě s muži. Ve hře nejsou přítomni jako postavy, ale jsou tam. Hraje se o nich. Je to i o tom, jak ženy rozhodují a vládnou mužům. Ženy staví armády a bourají státy. Muži si žijí svoje životy a do chodu rodiny, který zajišťují ženy, příliš nezasahují.

Proč jste se rozhodli právě pro tuto hru?

Hledali jsme hru pro ženské. To byl první motiv a ten druhý byla skutečnost, že se mi ta hra líbila.

Jak ses vlastně dostal k této režii?

Přes Honzu Jířeho, který v Benátkách žije a pracuje. Už jsem s tímto souborem několik věcí dělal a vím, že jsou šikovni. U této části souboru je zvláštní, že holky rády zkoušejí, ale velmi nerady hrají. Baví je proces zkoušení, víc než hraní samotné. Ježdění s představením je tolik nezajímavé. Mají rodiny a je to pro ně komplikované. Dnešní představení bylo šestou reprízou za rok a půl. Na hře je to potom vidět, není to ohrané.

Bude vaše spolupráce pokračovat?

Když o mě bude zájem, tak ano. Musím se ale zařídit i tak, abych měl čas na mladoboleslavské Divadýlko.

Jak to vlastně všechno stíháš?

Těžko. Na tom, že to mohu stíhat, má největší zásluhu moje manželka, která se stará o celý chod domácnosti a já mohu dělat divadelní práci, která mě baví.

Honza Švácha

Divadelní soubor Ty-já-tr/HROBESO Praha

Bohumil Hrabal: Ostře sledované vlaky

O velice vydařený závěr letošního ročníku přehlídky Wintrův Rakovník se postaral pražský Divadelní soubor Ty-já-tr/HROBESO svojí inscenací podle slavné novely Bohumila Hrabala *Ostře sledované vlaky*. Tento titul se objevil na divadelních prknech již neščetněkrát, především v dramatisacích Václava Nývlt a Iva Krobota. Režisér Luděk Horký si pro svoji inscenaci vybral méně známou, do velké míry inovátorskou, dramatisaci osvědčené tvůrčí dvojice Tomáš Jarkovský – Jakub Vašíček. Autoři text napsali pro svoji inscenaci v plzeňském Divadle Alfa (2014), které se zaměřuje na tvorbu pro děti a mládež. Jejich adaptace se vyznačuje především výraznou zkratkovitostí, stručností dialogů, vyprávěcím rámcem. Horký plně využil toho, že text vybízí také k výrazné obrazivosti, k celkové divadelnosti.

Příběh odehrávající se na malé železniční stanici za druhé světové války je zářmován do vyprávění autora, Bogana, který místy dění na scéně komentuje, několikrát dopoví repli-

ky hlavní postavy Miloše Hrmy, posunuje děj, souborem je žádán například o puštění hudby, ve slavné "razičkovací scéně" podá Hubičkovi razičko atd. V úvodu inscenace postupně při-

jdou na scénu všichni herečtí protagonisté inscenace, jako by se sešli v autorových myšlenkách či nad knihou samotnou, nad příběhem. Vyprávěcí rámec je tím zvýrazněn – postavy se následně vydělují z tohoto sboru a přehrávají jednotlivé situace, ostatní herci dění na scéně obvykle zaujatě a energicky přihlížejí, zůstávají součástí příběhu.

Plzeňská dramatisace i Horkého inscenace sleduje především ústřední linku Hrabalovy novely, a sice životní a sexuální iniciaci mladíka Miloše Hrmy, ostatní dějové linky týkající se dalších postav jsou výrazně redukovány, ale jejich základ zde v obrysech také zůstává, nemám

dojem, že by tyto postavy byly nepodstatné, ochuzené nebo že by snad tato redukce nějak Hrabalově předloze ubližovala. Naopak je i díky zjednodušení některých motivací příběh velice dobře srozumitelný a zaměřuje se zkrátka jen na to podstatné. Však je také vyprávěn obrazivými divadelními prostředky, není třeba mnoha slov. Inscenace se nese v pomalém tempu, velmi přesně je budováno napětí a například po delším němém obrazu pak přijde jen jedna pointující věta, což bohatě stačí, nebo při scéně první milostné noci Miloše Hrmy s telegrafistkou Mášou stačí jako pointa situace využití

lahve šampusu, se kterou je vynalézavě zacházeno při zobrazení Milošova traumatizujícího problému, ejaculatio praecox, a následně při situaci milostné noci s partyzánkou Viktorií Frei. Velkou sílu má dále například závěrečný obraz inscenace, kdy dojde k vzájemnému postřelení Hrmy s německým vojákem, scéna umírání a vize loučení Hrmy s Mášou. Právě díky jednoduchosti divadelních prostředků a jejich přesnému užití je inscenace velmi účinná a působivá. Tomu napomáhá i jednoduchá a plně funkční scénografie Kateřiny Baranowské, kostýmy nevyjímaje, rovněž podstatná hudební složka

(ať již hudba reprodukována nebo živě hraná a souborem zpívaná píseň).

Je nutné vyzdvihnout kolektivní herectví celého souboru, jeho velkou koncentraci a přesnost. Nad ostatní ještě vyniká představitel hlavní role Miloše Hrmy Martin Holzknacht. Ovšem jeho výkon by nebyl takový, kdyby neměl natolik zdatné herecké partnery a kdyby nebyli v situacích přesní a zainteresovaní, ať už je to zejména Kateřina Tvrdíková jako Máša nebo představitelka Viktorie Frei.

Zdeněk Janál

Omluva

Při čtení rozhovoru otištěného ve 3. čísle Zpravodaje mě zarazilo, jak působí nabubřele můj komentář srovnávající Vernovu předlohu s filmem. Nebylo to myšleno jako hodnocení, byl to jen můj dojem po přečtení knížky a mrzí mě, že jsem ho takto předhodila veřejnosti. Omlouvám se všem, kdo film mají rádi, a samozřejmě i tvůrcům.

Michaela Seghmanová